

УДК 330.342.146.2 + 65.012.4

DOI: 10.60022/3(1)-5S

Росола Уляна Василівнадоктор філософії, доцент кафедри економіки та фінансів
Мукачівський державний університет, Україна**Rosola Uliana**

Doctor of Philosophy, Associate Professor

Mukachevo State University, Ukraine

ORCID: 0000-0001-7721-2755

Лінтур Інна Володимирівна

кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та фінансів

Мукачівський державний університет, Україна

Lintur Inna

PhD in Economics, Associate Professor

Mukachevo State University, Ukraine

ORCID: 0000-0001-8009-1392

ФІНАНСОВО-ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ У КОНТЕКСТІ ВИБОРУ БІЗНЕС-МОДЕЛІ

Анотація. У статті здійснено детальне дослідження фінансово-інвестиційної діяльності підприємств малого і середнього бізнесу у контексті вибору та реалізації бізнес-моделі в сучасних економічних умовах. Обґрунтовано, що малий і середній бізнес відіграє ключову роль у формуванні конкурентного середовища, забезпеченні зайнятості населення та розвитку регіональних економік, а рівень його фінансово-інвестиційної активності безпосередньо впливає на динаміку економічного зростання країни. Водночас доведено, що обмеженість фінансових ресурсів, підвищені ризики та нестабільність зовнішнього середовища ускладнюють залучення інвестицій і потребують застосування ефективних фінансово-аналітичних інструментів.

У роботі проаналізовано основні підходи до оцінювання фінансово-інвестиційної діяльності підприємств МСБ, зокрема фінансові, рейтингові, експертні та інтегральні методи. Розкрито вплив макроекономічних, регіональних, галузевих і внутрішніх факторів на формування інвестиційної привабливості підприємств, а також на вибір оптимальної бізнес-моделі. Акцентовано увагу на ролі регіонального інвестиційного середовища, державної та місцевої підтримки, а також інституційних умов у забезпеченні фінансової стійкості та інвестиційного розвитку підприємств малого і середнього бізнесу.

Обґрунтовано доцільність застосування комплексного фінансово-аналітичного підходу до оцінки фінансово-інвестиційної діяльності МСБ, що поєднує кількісні фінансові показники з якісною оцінкою бізнес-моделі та зовнішнього середовища функціонування. Доведено, що використання такого підходу дозволяє підвищити обґрунтованість управлінських рішень, сприяє зростанню інвестиційної привабливості підприємств, активізації інвестиційних процесів і забезпеченню їх сталого розвитку в умовах економічної нестабільності.

Ключові слова: фінансово-інвестиційна діяльність; інвестиційна привабливість; фінансовий аналіз; бізнес-модель.

FINANCIAL AND INVESTMENT ACTIVITIES OF SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES IN THE CONTEXT OF BUSINESS MODEL SELECTION

Abstract. The article provides a comprehensive study of the financial and investment activities of small and medium-sized enterprises (SMEs) in the context of the selection and implementation of a business model

under current economic conditions. It is substantiated that small and medium-sized businesses play a key role in shaping a competitive environment, ensuring employment, and fostering regional economic development, while the level of their financial and investment activity directly affects the dynamics of national economic growth. At the same time, it is proven that limited financial resources, increased risks, and instability of the external environment complicate the process of attracting investment and necessitate the use of effective financial and analytical tools.

The paper analyzes the main approaches to assessing the financial and investment activities of SMEs, including financial, rating, expert, and integrated methods. The influence of macroeconomic, regional, sectoral, and internal factors on the formation of investment attractiveness of enterprises, as well as on the choice of an optimal business model, is examined. Particular attention is paid to the role of the regional investment environment, state and local support, and institutional conditions in ensuring financial stability and investment development of small and medium-sized enterprises.

The expediency of applying a comprehensive financial and analytical approach to evaluating the financial and investment activities of SMEs is substantiated, combining quantitative financial indicators with a qualitative assessment of the business model and the external operating environment. It is proven that the use of such an approach enhances the validity of managerial decision-making, contributes to increasing the investment attractiveness of enterprises, stimulates investment processes, and ensures their sustainable development in conditions of economic instability.

Keywords: *financial and investment activities; investment attractiveness; financial analysis; business model.*

Постановка проблеми. Гармонійний та рівномірний розвиток структури вітчизняної економіки як одна з цільових стратегічних установок тягне за собою необхідність пошуку та обґрунтування інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання з урахуванням виду, масштабу та специфіка діяльності. При цьому більшість досліджень присвячена оцінці інвестиційної привабливості середніх та великих промислових підприємств через доступність статистичної та публічної інформації. Науковим дослідженням є оцінка інвестиційної привабливості малих та середніх підприємств (МСП), які є об'єктом інвестиційного інтересу підприємців, бізнес-структур та держави при виборі конкретної бізнес-моделі.

Найважливішими завданнями аналізу фінансово-інвестиційної діяльності з метою забезпечення здорової конкуренції підприємств малого та середнього бізнесу (МСБ) у економіці країни визнано поглиблення структурних реформ, прискорене розвиток реального сектора економіки, зміцнення економічної безпеки країни, збільшення експорту та імпортозаміщеного виробництва.

Зростаюча потреба у забезпеченні конкурентоспроможності підприємств та специфіка розвитку ринкового механізму України, посилення конкурентної боротьби, з одного боку, а також потреба розвитку наукових підходів у галузі теорії та методики аналізу фінансово-інвестиційної діяльності підприємств МСБ, визначили актуальність теми даної наукової статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблематики даного питання присвячено чимало праць зарубіжних та вітчизняних науковців. Питанням умов здійснення фінансування в умовах воєнного стану в Україні, а також тенденціями сталого розвитку займалися наступні науковці: R.U. Arora Sarker [1], T. Lagoarde-Segot [2], Н. Скоробагатова, О. Дорошенко [3], О. Тарасова [4], Л. Бондаренко та А. Блават [5]. Проте, на нашу думку, недостатньо висвітленим залишається питання стосовно фінансово-інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання в контексті вибору бізнес-моделі підприємства.

Метою статті є вивчення фінансово-інвестиційної діяльності підприємств малого і середнього бізнесу у контексті вибору бізнес-моделі.

Методологічною основою дослідження питання фінансово-інвестиційної діяльності підприємств малого і середнього бізнесу при виборі бізнес-моделі слугували загальнонаукові та спеціалізовані методи пізнання економічних процесів, що забезпечили комплексний і системний підхід до аналізу. Зокрема, методи аналізу та синтезу застосовано для узагальнення теоретичних підходів до трактування фінансово-інвестиційної діяльності МСБ, визначення її місця у системі розвитку підприємства та обґрунтування взаємозв'язку між фінансовими ресурсами, інвестиційною привабливістю та вибором бізнес-моделі.

Для дослідження впливу зовнішніх і внутрішніх факторів на фінансово-інвестиційну діяльність підприємств малого і середнього бізнесу використано системний та структурно-функціональний підходи, що дозволило розглянути підприємство як елемент інвестиційного середовища регіону та галузі. Метод порівняння і групування застосовано для зіставлення особливостей інвестиційної

привабливості підприємств МСБ залежно від регіональних, галузевих і організаційних характеристик, а також типу обраної бізнес-моделі.

Виклад основного матеріалу. Ухвалені за роки незалежності закони стали міцним фундаментом послідовної лібералізації та модернізації нашої економіки, і створили необхідні правові умови для забезпечення сталого розвитку, диверсифікації, реструктуризації економіки, технічної та технологічної модернізації виробництва.

Значна увага приділяється формуванню сприятливого ділового середовища та привабливого інвестиційного клімату, розвитку справедливої конкуренції, стимулювання прискореного розвитку малого бізнесу та приватного підприємництва. Такий підхід обумовлений насамперед пріоритетністю прискореного розвитку приватного сектору економіки України.

На сьогоднішній день понад 90 відсотків усіх суб'єктів господарювання – це представники малого бізнесу. Основною метою розвитку малого бізнесу є розширення частки приватного сектора економіки країни, збільшення самозайнятості населення, насамперед молоді, а також доходів від підприємницької діяльності до 70% у загальній структурі доходів населення.

Відомо, що фінансово-інвестиційна діяльність взагалі є досить ресурсомістким напрямом економіки підприємства. Домінуюче значення при цьому має фінансове забезпечення інвестиційних програм та проектів. Тому цій сфері і має приділятися першочергова увага.

Оцінюючи інвестиційну привабливість малих та середніх підприємств, необхідно враховувати той факт, що зміни політичного, соціального, екологічного характеру, що відбуваються, а також зміни регіональних і галузевих програм підтримки, податкового законодавства можуть безпосередньо впливати на інвестиційну привабливість підприємств (рис. 1).

Економічні умови, що склалися, в яких функціонують підприємства МСБ, сформували низку відмінних рис: високу стійкість до циклічності економічних процесів; максимальне виживання та адаптацію до ринкової кон'юнктури в агресивних умовах зовнішніх змін; оперативність перевлаштування на нові види діяльності; формування інноваційної культури в кризових умовах.

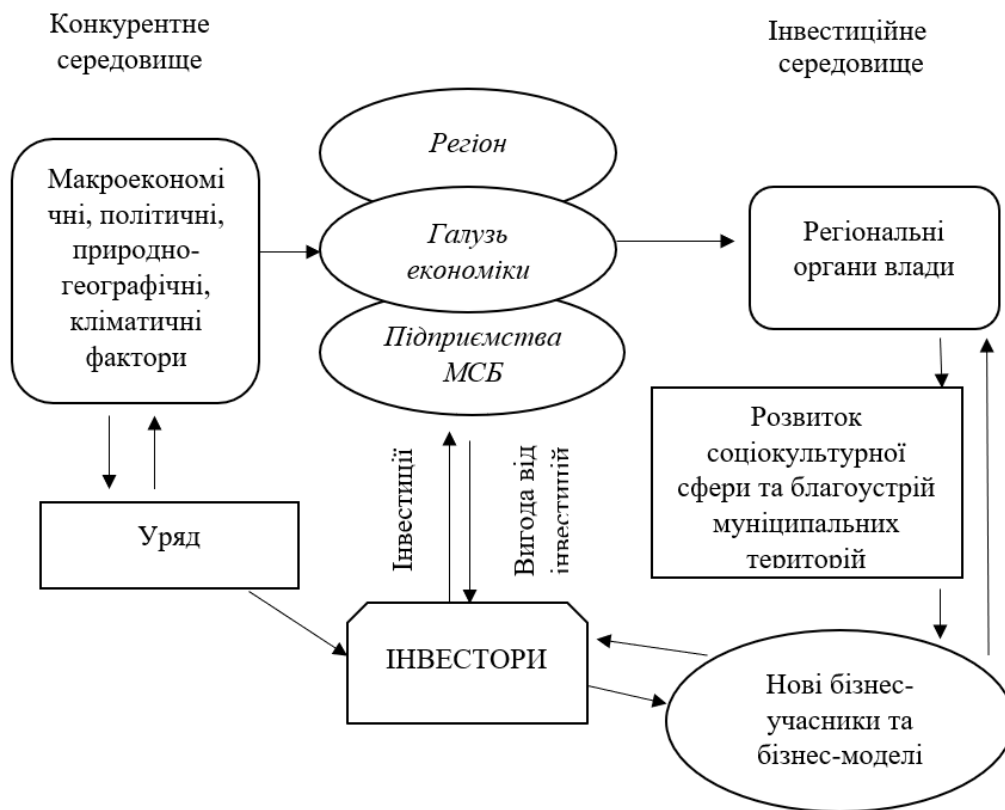

Рис. 1. Позиції підприємств МСБ в інвестиційному процесі
Джерело: сформовано авторами

У свою чергу, позиція підприємств МСБ в інвестиційному процесі залежить від макроекономічних, політичних, кліматичних тощо. факторів, при цьому інвестори, аналізуючи ринок, що їх цікавить,

звертають увагу на галузь та розташування (регіон, область), до яких належить підприємство. Кожна галузь та територія мають власний рівень інвестиційної привабливості.

Таким чином, формується інвестиційне середовище, в якому сам об'єкт ринку обирає власну бізнес-модель, а також має індивідуальну інвестиційну привабливість (формується під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів), також він одночасно потрапляє під вплив і впливає всіх учасників інвестиційного ринку. Зміни, що відбуваються в системах «високого рівня» (зовнішня політика, нестабільність, зміни у законодавстві, воєнний стан тощо) безпосередньо впливають на інвестиційну привабливість усіх сервісних організацій.

Виходячи з позиції підприємств сфери сервісу в інвестиційному процесі, можна відзначити, що методика оцінки інвестиційної привабливості може бути комплексною, що включає як аналіз регіональних, галузевих показників, так і діяльності самого підприємства або ж обмежена вивченням лише конкретних переваг підприємства в ринковій ніші з урахуванням його індивідуальних характеристик і результатів діяльності.

В даний час не існує єдиного підходу до вибору та обґрунтування методик оцінки інвестиційної привабливості підприємств МСБ, це пояснюється складністю вибору методу об'єктивної оцінки фінансового стану самих підприємств, інвестиційної привабливості регіону у загальній парадигмі розвитку бізнесу, а також базових стратегій інститутів розвитку та форм підтримки підприємництва, вибору бізнес-моделі загалом.

Оскільки найчастіше підприємства малого та середнього бізнесу різних бізнес-моделей мають певну локацію, обмежену конкретною ОТГ, наступним логічним етапом є оцінка інвестиційної привабливості лише на рівні конкретної місцевості. Результат такої оцінки можна представити у форматі, в якому подано узагальнені підходи до рейтингової оцінки інвестиційної привабливості конкретної ОТГ (табл. 1).

Слід також зазначити, що цей перелік показників не є повним та не виключає введення додаткових показників. Проте додамо, що система збору цієї інформації досить складна і вимагає обробки великої кількості анкетних даних.

Рейтингова оцінка є досить популярною серед інвесторів під час оцінки об'єктів інвестування.

Таблиця 1

Набір універсальних показників рейтингової оцінки бізнес-утворень із формування інвестиційного клімату

Показник	Критерій оцінки	Метод збору інформації
Оцінка ефективності діяльності органів місцевого самоврядування та процедур видачі дозволу / легкість запровадження бізнесу	Фактичний	Опитування
Оцінка особистого залучення органів державної влади у вирішенні питань покращення інвестиційного клімату	Розрахунковий	Опитування
Кількість укладених інвестиційних угод	Розрахунковий	Експертна оцінка
Зміна кількості суб'єктів малого та середнього підприємництва, індивідуальних підприємців, зареєстрованих на території ОТГ	Розрахунковий	Дані по ОТГ
Частка суб'єктів малого та середнього підприємництва, скористалися заходами підтримки суб'єктів малого та середнього підприємництва, від загальної кількості суб'єктів малого та середнього підприємництва, що діють на території ОТГ	Розрахунковий	Дані по ОТГ
Задоволеність діяльністю місцевої влади підтримки виділення передбачених асигнувань на заходи підтримки суб'єктів малого та середнього бізнесу	Розрахунковий	Опитування

Джерело: складено авторами

При оцінці інвестиційної привабливості підприємств інвесторами та аналітиками застосовуються різні підходи, які можна розділити на два основні напрямки: перше, включає методи, що забезпечують фінансову оцінку, узагальнюючи результати аналізу фінансового стану компанії, другий напрямок охоплює методи, які розширюють аналіз за рахунок обліку внутрішніх та зовнішніх критеріїв, що визначають особливості функціонування підприємства, зокрема: прогресивність технологій управління, кадровий потенціал підприємства та ефективність його використання, якісні та кількісні характеристики техніки та технологій, що застосовуються на підприємстві, інноваційну політику та результати інноваційної діяльності тощо.

Застосовувані підходи – від експертного оцінювання і рейтингового оцінювання до інтегральних методів, порівняльних аналізів і матричних моделей – мають власні переваги та обмеження стосовно складності розрахунків, доступності даних і ступеня суб'єктивності [6, с. 50].

Метод експертного оцінювання передбачає залучення спеціалістів із відповідною кваліфікацією та глибоким усвідомленням галузевої специфіки. Експерти аналізують обраний набір показників: фінансових, операційних, маркетингових, інноваційних тощо – і, спираючись на власний досвід, призначають кожному з них вагові коефіцієнти. Це дає змогу врахувати як кількісні, так і якісні аспекти діяльності, котрі не завжди може бути формалізовано у стандартних розрахунках. Водночас суб'єктивність експертного оцінювання залишається ключовим недоліком: кінцеві висновки залежать від рівня компетентності експертів, їхніх упереджень та повноти інформації про внутрішні процеси компанії [7].

Інформаційною основою оцінки інвестиційної привабливості середніх та великих підприємств при виборі бізнес-моделі підприємстві найчастіше є статистичні дані, які дозволяють у динаміці оцінити кількість діючих суб'єктів на території регіону, виявити обсяг інвестицій в основний капітал, визначити кількість зайнятих, кількості «новостворених» компаній та ін.

Загальний аналіз інвестиційної привабливості ґрунтується на:

- оцінки результатів соціально-економічного розвитку регіону, що включає комплекс показників: інвестиції в основний капітал; валовий регіональний продукт; чисельність населення у регіоні; чисельність населення працездатного віку;
- рейтингову оцінку інвестиційної привабливості регіону
- оцінки регіональної гранатової підтримки, що включає кількість звернень за грантовою підтримкою та виданих грантів; кількість укладених інвестиційних угод;
- оцінки відповідності регіональним стратегіям розвитку, що будується на вивченні кількості нових виробництв у регіоні, особливих/вільних економічних зон та кількості нових робочих місць.

Запропоновані вище індикатори інвестиційної привабливості регіону дозволяють визначити основні аспекти, що впливають на особливості соціально-економічного розвитку території, що розглядається.

В процесі дослідження виявлено, що фінансово-інвестиційна діяльність малого та середнього бізнесу є головним засобом забезпечення стійкого розвитку та конкурентоспроможності у умовах мінливого внутрішнього та зовнішнього середовища існування підприємств. Вибір бізнес-моделі підприємства безпосередньо впливає на склад фінансових ресурсів, інвестиційні переваги та можливість суб'єктів господарювання до зовнішніх викликів. Доведено, що ефективна бізнес-модель формує вектори залучення та використання фінансових та інвестиційних ресурсів, створює підґрунтя до управління витратами, прибутком та ризиками. Для підприємств МСБ важливим є вибір гнучкої бізнес-моделі, спрямування на інновації та оптимізація фінансових потоків.

Висновки. У статті ставляться акценти, що фінансово-інвестиційна діяльність підприємств малого і середнього бізнесу є ключовим чинником їх конкурентоспроможності, сталого розвитку та одним з ключових факторів при виборі бізнес-моделі підприємства. Визначено, що ефективність інвестиційної діяльності МСБ значною мірою залежить від фінансового стану підприємств, особливостей обраної бізнес-моделі, регіонального інвестиційного середовища та рівня державної підтримки. В ході дослідження встановлено, що відсутність уніфікованих підходів до оцінки інвестиційної привабливості зумовлює необхідність комплексного фінансово-аналітичного підходу. Отже, можемо зробити висновок, що поєднання фінансового аналізу, експертного оцінювання та рейтингових методів сприяє підвищенню обґрунтованості управлінських рішень і активізації інвестиційних процесів у секторі малого і середнього бізнесу, а також при виборі бізнес-моделі.

Література

1. Arora R. U., Sarker T. Financing for Sustainable Development Goals (SDGs) in the Era of COVID-19 and Beyond. *The European Journal of Development Research*. 2023. Vol. 35. Issue 1. No 1. P. 1–19. URL: <https://link.springer.com/article/10.1057/s41287-022-00571-9>.
2. Lagoarde-Segot T. Financing the Sustainable Development Goals. *Sustainability*. 2020. 12(7). URL: <https://mdpi.com/2071-1050/12/7/2775>.
3. Скоробогатова Н. Є., Дорошенко О. С. Impact-інвестування: світовий досвід та перспективи застосування в Україні. *Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»*. 2022. № 23. С. 68–76.
4. Тарасова О. Особливості сталого інвестування в розвиток еколого-орієнтовної економіки. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022. № 6. Том 2. С. 168–177.
5. Бондаренко Л. П., Блавт А. Акценти інвестування у сталий розвиток на принципах ESG в умовах воєнного стану в Україні. *Економіка і суспільство*. 2024. № 59. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3417>.
6. Єпіфанова І.Ю., Гладка Д.О. Методичні підходи до оцінки інвестиційної привабливості

промислових підприємств. Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка. 2019. Т. 24, № 4. С. 49–53

7. Fyliuk H., Akulenko K. Methodological principles of evaluation of investment attractiveness of the enterprise. *Baltic journal of economic studies*. 2019. Vol. 4, no. 5. URL: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-5-387-395>

8. Davydenko N., Skrypyk H. Evaluation methods of investment attractiveness of ukrainian agricultural enterprises. *Baltic journal of economic studies*. 2017. Vol. 3, no. 5. pp. 103–107. URL: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2017-3-5-103-107>

References

1. Arora R. U., & Sarker T. (2023). Financing for Sustainable Development Goals (SDGs) in the era of COVID-19 and beyond. *The European Journal of Development Research*, vol. 35, no 1, pp. 1–19. Available at: <https://link.springer.com/article/10.1057/s41287-022-00571-9>.

2. Lagoarde-Segot T. (2020). Financing the Sustainable Development Goals. *Sustainability*, vol. 12, no. 7. Available at: <https://www.mdpi.com/2071-1050/12/7/2775>.

3. Skorobohatova N. Ye., & Doroshenko O. S. (2022). Impact-investuvannya: svitovyi dosvid ta perspektyvy zastosuvannya v Ukraini [Impact investing: global experience and prospects for implementation in Ukraine]. *Ekonomichnyi visnyk NTUU “Kyivskyi politekhnichnyi instytut”*, no. 23, pp. 68–76.

4. Tarasova, O. (2022). Osoblyvosti staloho investuvannya v rozvytok ekoloho-orientovanoi ekonomiky [Peculiarities of sustainable investment in the development of an eco-oriented economy]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, vol. 6, no 2, pp. 168–177.

5. Bondarenko L. P., & Blavt A. (2024). Aktsenty investuvannya u stalyy rozvytok na pryntsypakh ESG v umovakh voiennoho stanu v Ukraini [Investment accents in sustainable development based on ESG principles under martial law conditions in Ukraine]. *Ekonomika i suspilstvo*, no. 59. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3417>.

6. Yepifanova I.Yu., Hladka D.O. Methodological Approaches to Assessing Investment Attractiveness of Industrial Enterprises. *Herald of Odesa National University. Series: Economics*. 2019. Vol. 24, No. 4. pp. 49–53. (In Ukrainian).

7. Fyliuk H., Akulenko K. Methodological principles of evaluation of investment attractiveness of the enterprise. *Baltic journal of economic studies*. 2019. Vol. 4, no. 5. URL: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-5-387-395>

8. Davydenko N., Skrypyk H. Evaluation methods of investment attractiveness of ukrainian agricultural enterprises. *Baltic journal of economic studies*. 2017. Vol. 3, no. 5. pp. 103–107. URL: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2017-3-5-103-107>

Отримано: 31.12.2025

Прийнято до публікації: 09.01.2026

Опубліковано: 15.01.2026